

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра бізнесу та управління персоналом

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Підприємництво в аграрних формуваннях

вибіркова

Освітньо-професійна програма	<i>Агрономія</i>
Спеціальність 201	<i>Агрономія</i>
Галузь знань	<i>20 Аграрні науки та продовольство</i>
Рівень вищої освіти	<i>другий (магістерський)</i>
Місце підготовки фахівців	<i>Інститут біології, хімії та біоресурсів</i>
Мова навчання	<i>українська</i>
Розробник:	<i>доцент, к.е.н. Кифяк В.І.</i>
Профайл викладача	https://is.gd/f7qWbL
Контактний тел.	+38 0372 51 25 21
E-mail:	v.kyfyak@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	http://e-learning.ibhb.chnu.edu.ua/course/view.php?id=173
Консультації	Онлайн-консультації: вівторок 14.40 – 16.00 Очні консультації: за попередньою домовленістю, четвер з 14.40 – 16.00

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Підприємництво в аграрних формуваннях є інтегрованою дисципліною, яка узагальнює теоретичні знання та практичні вміння щодо процесів та методів організації та ведення підприємницької діяльності в агроформуваннях як важливої частки господарської діяльності в Україні.

2. Мета навчальної дисципліни: надати майбутнім фахівцям знання про методологію підприємництва в агробізнесі, розробку і реалізацію підприємництва в агроформуваннях, способи та засоби реалізації підприємницьких проєктів в аграрній сфері і механізм управління ними.

3. Завдання – вивчення теорії і практики організації аграрного бізнесу; набуття навичок аналізу процесів, що відбуваються у роботі аграрних підприємств; ознайомлення студентів з теоретичними засадами організації аграрного бізнесу; оволодіти знаннями про сучасний стан та перспективи розвитку підприємницької діяльності в аграрних формуваннях в Україні та регіонах світу. Вивчення дисципліни забезпечує формування у фахівців знань та навичок прийняття економічних рішень в сфері агробізнесу.

4. Пререквізити. Дисципліни, що містять знання, уміння й навички, необхідні для освоєння досліджуваної дисципліни: базові знання з менеджменту, економіки підприємства, мікроекономіки, макроекономіки, фінансів, предметів «Агрохімія», «Ґрунтознавство», «Землеробство», «Система добрив», «Агрохімсервіс», «Управління ґрунтовими режимами».

5. Результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни сприятиме формуванню елементів інтегральної, загальних та фахових компетентностей.

Загальні компетентності:

ЗК4. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК1. Здатність керувати колективом, забезпечувати розвиток персоналу, толерантно сприймати соціальні, етнічні та культурні відмінності.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- *критерії оцінки ефективності агропідприємства;*
- *методи наукового дослідження і обґрунтованого підходу до вирішення складних питань створення і ведення господарства в умовах ринку, на засадах приватної власності на землю і майно*
- *принципи ведення господарської діяльності з метою підвищення ефективності та прибутковості створеного бізнесу;*
- *основи аграрного підприємництва – сучасні теорії і практики агропідприємництва;*
- *особливості розвитку окремих сфер агробізнесу (сільського господарства, переробної промисловості, агросервісу, агрокомерції).*

вміти:

- *застосовувати методичні підходи до раціоналізації та проєктування підприємницьких структур*
- *на селі;*
- *використовувати практичні навички щодо обґрунтування проєктних рішень щодо підвищення ефективності роботи підприємств;*
- *застосовувати дослідницькі і організаторські здібності у процесі розроблення організаційних проєктів*
- *написання бізнес-планів;*
- *інтегрувати концепції, методології, підходи і види підприємництва в аграрній сфері;*
- *аналізувати статистичні та картографічні матеріали, літературні джерела з метою виявлення сучасних тенденцій розвитку агробізнесу в Україні та регіонах світу*

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення наступних програмних результатів навчання:

ПРН 3. Знати правові й етичні норми для оцінки професійної діяльності, розробки та реалізації економічно-значущих виробничих і дослідницьких проєктів.

ПРН 8. Демонструвати здатність до організації колективної діяльності, реалізації комплексних наукових і виробничих проєктів з врахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

ПРН 9. Уміти спілкуватися іноземною мовою в науковій, виробничій та соціально-суспільній сферах діяльності.

ПРН 10. Вміти надавати професійні знання, власні обґрунтування та висновки до фахівців і широкого загалу.

ПРН 11. Знати принципи управління персоналом та ресурсами, основні підходи до прийняття рішень.

ПРН 12. Демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів і методів науково-дослідницької та виробничої діяльності в агрономії.

ПРН 15. Володіти основами бізнесового проєктування і маркетингового оцінювання виконання і впровадження інноваційних розробок.

ПРН 16. Вибирати оптимальну стратегію ведення наукових досліджень та господарювання в агрономії залежно від комплексу умов.

6. Опис навчальної дисципліни

6.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1(5)	1(9)	3	90	2	9		9		68	4	іспит
Заочна												

6.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	ср	
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНИХ ФОРМУВАННЯХ						
Тема 1. Зміст, структура і завдання навчальної дисципліни “Підприємництво в аграрних формуваннях”	10	1	1			7
Тема 2. Державне регулювання підприємницької діяльності в аграрних формуваннях	10	1	1			7
Тема 3. Розвиток і функціонування аграрного ринку. Земля як головний засіб виробництва у сільському господарстві. Земельна реформа в Україні	10	1	1			7
Тема 4. Продовольчий маркетинг	10	1	1		1	8
Тема 5. Особливості розробки бізнес-плану а аграрних формуваннях та організації бізнес-процесів	10	1	1		1	7
Разом за змістовим модулем 1	50	5	5		2	36
Змістовий модуль 2. ОРГАНІЗАЦІЯ АГРОБІЗНЕСУ. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ. МІЖНАРОДНИЙ АГРОБІЗНЕС						
Тема 6. Інфраструктура агропромислового виробництва та логістика аграрного ринку	10	1	1			8
Тема 7. Організаційні форми ведення підприємницької діяльності в аграрному секторі України	10	1	1		1	8
Тема 8. Екологізація агробізнесу та сталий розвиток підприємництва в Україні	10	1	1		1	8
Тема 9. Особливості розвитку агробізнесу в Україні та в розвинутих країнах світу	10	1	1			8
Разом за змістовим модулем 2	40	4	4		2	32

6.2.1. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Зміст, структура і завдання навчальної дисципліни “Підприємництво в аграрних формуваннях”	1
2	Тема 2. Державне регулювання підприємницької діяльності в аграрних формуваннях	1
3	Тема 3. Розвиток і функціонування аграрного ринку. Земля як головний засіб виробництва у сільському господарстві. Земельна реформа в Україні	1
4	Тема 4. Продовольчий маркетинг	1
5	Тема 5. Особливості розробки бізнес-плану а аграрних формуваннях та організації бізнес-процесів	1
6	Тема 6. Інфраструктура агропромислового виробництва та логістика аграрного ринку	1
7	Тема 7. Організаційні форми ведення підприємницької діяльності в аграрному секторі України	1
8	Тема 8. Екологізація агробізнесу та сталий розвиток підприємництва в Україні	1

9	Тема 9. Особливості розвитку агробізнесу в Україні та в розвинутих країнах світу	1
	Всього	9

6.2.2. Тематика індивідуальних завдань

№	Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка реферату/есе/презентації обсягом до 20-ти сторінок/слайдів/ тексту на одну із пропонованих тем	4

Тематика індивідуальних завдань

- Об'єкт і предмет навчальної дисципліни "Підприємництво в аграрних формуваннях".
- Сучасні організаційні структури в аграрних формуваннях.
- Зміст поняття агробізнес.
- Відмінність понять підприємництво в аграрних формуваннях та агробізнесу.
- Система зв'язків регіонального аграрного ринку.
- Сільське господарство як генетична і функціональна першооснова агробізнесу регіону.
- Структура земельного фонду України.
- Особливості структури сільськогосподарських угідь України та її територіальні відміни.
- Особливості землі як засобу виробництва.
- Природна, штучна та економічна родючість ґрунту.
- Зміст понять "землеволодіння", "землекористування" та "власність на землю".
- Агроресурсний потенціал.
- Система чинників розвитку регіонального підприємництва в аграрному секторі.
- Природно-географічні чинники розвитку підприємництва в аграрних формуваннях.
- Суспільно-географічні чинники розвитку аграрного підприємництва (традиційні та сучасні).
- Значення Земельного кодексу України для розвитку агробізнесу.
- Головні сучасні організаційні форми впровадження інновацій в аграрному підприємстві України.
- Призначення та склад інфраструктури агропромислового виробництва.
- Функції агросервісу.
- Ринкова інфраструктура агробізнесу.
- Соціальна інфраструктура агропромислового виробництва.
- Головні організаційні форми агропромислового виробництва.
- Особисті селянські господарства та їх місце у виробництві сільськогосподарської продукції в Україні.
- Фермерські господарства та їх місце у виробництві сільськогосподарської продукції в Україні.
- Економічні механізми екологізації агробізнесу.
- Головні функції органів державного регулювання агробізнесу.
- Головні принципи організації маркетингової діяльності в аграрних формуваннях.
- Головні проблеми розвитку фермерства в Україні.
- Компонентна структура агробізнесу регіону.
- Головні напрями удосконалення компонентної структури агробізнесу України в сучасних умовах.
- Проблеми удосконалення компонентної структури сільського господарства України у сучасних умовах.
- Проблеми удосконалення компонентної структури переробної промисловості України у сучасних умовах.
- Проблеми удосконалення компонентної структури агросервісу України у сучасних умовах.
- Проблеми удосконалення компонентної структури агрокомерції у сучасних умовах.
- Територіальна організація аграрного підприємництва.
- Елементи територіальної організації аграрного сектору за природно-зональним підходом (агропромислова зона, агропромисловий район, спеціалізована агропромислова зона, спеціалізований агропромисловий район).
- Головні напрями удосконалення територіальної організації агробізнесу в Україні.
- Особливості компонентної структури зернопереробного комплексу України у сучасних умовах.
- Особливості територіальної організації зернопереробного комплексу України у сучасних умовах.
- Особливості компонентної структури цукробурякопереробного комплексу України у сучасних умовах.
- Особливості територіальної організації цукробурякопереробного комплексу України у сучасних умовах.
- Особливості компонентної структури м'ясопереробного комплексу України у сучасних умовах.
- Особливості територіальної організації м'ясопереробного комплексу України у сучасних умовах.
- Особливості компонентної структури молокопереробного комплексу України у сучасних умовах.
- Особливості територіальної організації молокопереробного комплексу України у сучасних умовах.
- Особливості компонентної структури плодоовочепереробного комплексу України у сучасних умовах.
- Особливості територіальної організації плодоовочепереробного комплексу України у сучасних умовах.
- Особливості організації та оплати праці в підприємстві в аграрних формуваннях.
- Сучасні тенденції діджиталізації бізнес-процесів в аграрному секторі.

6.2.3. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин
1	Організаційні форми підприємництва.	3
2	Сутність корпоративного управління.	3

3	Механізм реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності-Юридичної особи	3
4	Стадії розробки бізнес – плану.	4
5	Види господарських товариств та їх характеристика.	3
6	Механізм державного регулювання підприємницької діяльності.	3
7	Акціонерне товариство: сутність та види.	3
8	Джерела фінансування підприємництва в Україні.	4
9	Механізм державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності-Фізичні особи.	3
10	Фінансово – кредитне підприємство.	3
11	Лізинг як форма підприємницької діяльності.	3
12	Переваги та недоліки одноосібного володіння.	3
13	Ліцензування в підприємницькій діяльності.	3
14	Комерційне підприємство.	3
15	Франчайзинг як форма підприємницької діяльності.	3
16	Підприсмець ключова фігура ринкової економіки.	3
17	Форми об'єднань підприємств в Україні.	3
18	Сертифікація продукції як інструмент державного регулювання підприємництва.	3
19	Види підприємств в Україні.	3
20	Засновницькі документи суб'єктів підприємницької діяльності.	3
	Всього	68

6.3. Зустріч зі стейкхолдерами та менторами

Впродовж вивчення курсу під час проведення лекційних та практичних занять, а також в поза-аудиторний час відбуватимуться зустрічі зі стейкхолдерами та менторами.

Методи навчання

- словесні (розповідь, пояснення, інструктаж, лекція);
- наочні (демонстрація, ілюстрація, спостереження);
- практичні (практична робота);
- науково-дослідницька робота.

Форми організації навчальної роботи

1. Форми організації навчального процесу:

- навчальні заняття;
- самостійна робота;
- практична підготовка.

2. Види навчальних занять:

- семінар, - лекція, - практичне заняття, - індивідуальне навчальне заняття;
- навчальна конференція;
- науковий гурток;
- навчальна практика.

3. Інтерактивне навчання:

- відпрацювання навичок;
- робота в групах;
- інтерактивні презентації.

7. Система контролю та оцінювання

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких форм і засобів діагностики, як оцінювання практичних і самостійних робіт, тестування, письмове й усне опитування. Поточний контроль проводиться під час виконання практичних робіт і самостійної роботи та має на меті перевірку теоретичних знань та рівня підготовленості студента до виконання конкретного прикладного завдання. Підсумковий модульний контроль проводиться з метою оцінки й узагальнення результатів навчання на завершальному модульному етапі.

При вивченні дисципліни використовуються такі *методи і форми контролю*:

1. Контроль засвоєння лекційного, семінарського і самостійно опрацьованого теоретичного матеріалу здійснюється на основі *модульного письмового тестування, оцінювання письмового виконання завдань, усної співбесіди*.

2. Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навичок при виконанні практичних робіт здійснюється шляхом *їх поточної перевірки й оцінювання*.

Підсумкова оцінка (оцінка за *іспит*) з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності. Максимальну кількість балів, яку може отримати студент за модульне тестування (оцінювання засвоєння лекційного та самостійно опрацьованого матеріалу), виконання практичних робіт – у сумі становить 100 балів. Оцінка за екзамен виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно зі шкалою оцінювання.

При цьому в екзаменаційній відомості зазначається кількість набраних балів, оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

7.1. Політика оцінювання

- *Політика щодо дедлайнів та перескладання:* Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- *Політика щодо академічної доброчесності:* Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки семінарських завдань в процесі заняття.
- *Політика щодо відвідування:* Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

7.2. Форми поточного та підсумкового контролю

1. Тестування оцінюється:

- 5 балів – при 95-100% вірних відповідей
- 4 бали – при 80-94% вірних відповідей
- 3 бали – при 60-79% вірних відповідей
- 2 бали – при 50-79% вірних відповідей
- 1 бали – при 30-49% вірних відповідей
- 0,5 бали – при 15-29% вірних відповідей

2. Контрольна робота (колоквіум) оцінюється:

- “5 балів” – при повному засвоєнні навчального матеріалу, вмінні застосовувати теоретичні знання для аналізу особливостей навчальної дисципліни.
- “4 бали” – при допущенні незначних помилок у формуванні і трактуванні основних елементів ботанічної та біологічної характеристики рослин та основ предмету, розумінні їх практичного значення та шляхів використання. Відповідь послідовна, чітка.
- “3 бали” – при непослідовному викладенні навчального матеріалу з окремими відхиленнями та помилками у розумінні основ предмету.
- “2 бали” – при допусканні у відповідях грубих помилок, відсутності аналітичного мислення.

3. Захист практичних робіт

- “5 балів” – при володінні методами проведення практичних досліджень, чіткому їх виконанні та науковому обґрунтуванні отриманих результатів і формуванні висновків.
- “4 бали” – при володінні методиками проведення практичних досліджень, чіткому їх виконанню при незначних помилках при обґрунтуванні отриманих результатів та формуванні висновків.
- “3 бали” – при освоєнні методик необхідних досліджень, але неправильному обґрунтуванні отриманих результатів та формуванні висновків.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	дуже добре	
70 – 79	C	добре	
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E	достатньо	
35 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота													Іспит	Сума
Змістовий модуль №1						Змістовий модуль №2					Індивідуальне завдання			
T1	T2	T3	T4	T5	Модульна контрольна робота	T6	T7	T8	T9	Модульна контрольна робота				
2	2	2	2	2	10	2	2	2	2	12	10	50	100	

8. Політика курсу

Впродовж семестру для перевірки знань студента та контролю за самостійною роботою студента застосовують письмові роботи, письмові роботи з тем самостійної роботи, виконані і здані практичні роботи. Під час здачі практичних робіт здобувач вищої освіти повинен знати сутність понять, термінів та категорій, вміти виконувати конкретне практичне завдання.

Питання плагіату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО: Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/1EzBsehqERCEzxJwWe-rz6_eTUFUBGv4o/view.

Положення про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJI2ot4UeSq2_BSgadrPI_/view.
та Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAykF_CepI-k98GPc9E8KznQ/view

9. Рекомендована література

9.1. Базова (основна)

1. Мазур К.В., Кубай О.Г. Менеджмент аграрного підприємства : навч. посібник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 284 с
2. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. К.: КНЕУ, 2013. 779 с.
3. Економіка аграрного виробництва : курс лекцій / Т. Г. Олійник, І. О. Мельник, О. А. Горобченко. Миколаїв : МНАУ, 2019. 105 с.
4. Економіка підприємства: Збірник практичних завдань / Укладачі: Кифяк В.І., Ксьондз С.В., Тодорюк С.І., Антохова І.М. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2018. – 118 с.
5. Лопатинський Ю.М., Кифяк В.І. Розвиток аграрного сектора національної економіки на інституційних засадах : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. 248 с.
6. Синицина Г.А., Рачкован О.Д. Основи бізнесу та підприємницької діяльності : конспект лекцій. Харків : ХДУХТ, 2019. 93 с.
7. Економіка аграрного виробництва : курс лекцій / Т. Г. Олійник, І. О. Мельник, О. А. Горобченко. Миколаїв : МНАУ, 2019. 105 с.
8. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: навч. посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. 2021. 108 С.

9.2. Допоміжна

1. Господарський кодекс від 16.01.2003 № 436-ІУ. ВВР. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. ВВР. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Про ціни та ціноутворення від 21.06.2012 № 5007 VI. ВВР. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>.
4. Збірник нормативних та методичних документів з питань ціноутворення та організації будівництва. Держбуд України. К.: НВФ Інпроект, 2019. 784 с.
5. Ільчук М.М., Ус С.І., Андросович І.І. Оптимізаційні рішення організації виробництва в агробізнесі. *Економіка АПК*. 2018. № 5 С. 77
6. Яценко О.М., Невзгляд Н.Г., Невзгляд А.Г. Розвиток експортного потенціалу аграрного сектора економіки України в умовах глобалізації. *Зовнішня торгівля*. 2015. №3 (80). С. 39-48.
7. Менеджмент в аграрному секторі економіки: теорія та практика ефективного розвитку. Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів, студентів (м. Житомир, 05 грудня 2018 року). Житомир: Вид-во «Житомирський національний агроекологічний університет», 2018 . 173 с.
8. Кифяк В. Методика оцінювання інституційного механізму розвитку аграрного сектора економіки за економічними показниками. *Інституціональний вектор економічного розвитку*. 2014. Вип. 7 (1). С. 63-71. <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/kyfyak-10.pdf>.
9. Павленчик Н.Ф., Горбонос Ф.В., Павленчик А.О., Скриньковський Р.М. Парадигма функціонального підходу до проявів ризику в діяльності аграрних підприємств в умовах ринку. *Економіка АПК*. 2020. № 6 - С. 98.
10. Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки України: Колективна монографія / За заг. редакцією А.В. Руснак. Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. 432 с.

10. Інформаційні ресурси

1. <http://agrarianeconomy.kl.com.ua/agrarianeconomy/index.php/en/archive> - сайт журналу Аграрна економіка
2. <https://agrarianreformercenter.wordpress.com/> -- Центр аграрних реформ.
3. www.nau.kiev.ua – Нормативні акти України.
4. www.me.gov.ua – Міністерство економіки України.
5. www.ukrstat.gov.ua – Державна служба статистики України.
6. www.lawukraine.com – База українського законодавства в Інтернет.
7. www.bucoda.cv.ua – Офіційний сайт Чернівецької області.
8. www.nbu.gov.ua – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.
9. www.alpha.rada.kiev.ua – Національна парламентська бібліотека.
10. www.library.if.ua – Національна бібліотека наукових видань.
11. www.lib.academy.sumy.ua – Бібліотека банківської справи.

12. www.dev.lac.lviv.ua/lib – Електронна бібліотека Львівської комерційної академії.
13. www.lib-gw.univ.kiev.ua - Наукова бібліотека ім. Максимовича.
14. www.lib.dp.ua – Дніпропетровська обласна наукова бібліотека.
15. www.library.vinnitsa.com – Вінницька державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. К.А. Тімірязєва.
16. www.lsl.lviv.ua – Львівська електронна бібліотека ім. В. Стефаника.
17. www.ognb.odessa.ua – Одеська державна наукова бібліотека ім. М. Горького.
18. www.economics.com.ua – Велика економічна бібліотека.
19. <https://superagronom.com/>
20. <https://latifundist.com/>
21. <https://kurkul.com/>
22. <https://agropolit.com/>
23. <https://elevatorist.com/>
24. <https://traktorist.ua/>